

Põdra kui liigi kujunemine

Rohked maakera kliima muutused on liigina kujundanud ka põtra. Tema eellased eksisteerisid väga kauges minevikus: miotseenis, 16-12 miljonit aastat tagasi, elasid esimesed sarvi kandnud mäletsejad, kellest võisid 3-4 miljoni aasta eest kujuneda kauged põdra esivanemad. Põdra sugulasteks on peetud kaht liiki. Tutvume nendega ja tänapäeva põdra alamliikide levikuga.

Euraasia hiidpõder (*Cervales latifrons*)

Foto: Ghedoghedo / Wikimedia Commons

Hiiglaslik põdra eelkäija, kes asustas veel pleistoseeni ajastul Euroopa ja Aasia holarktilisi piirkondi ja hiljem levis Ameerikasse. Praegustel andmetel on ta suurim hirvlane, kes on kunagi eksisteerinud, suurem kui tema Põhja-Ameerika sugulane *Cervales scotti*, ürghirm *Megaloceros* ja tänapäevapõder. Arvatavasti suri *Cervales latifrons* välja umbes 10 000 aastat tagasi või hiljem.

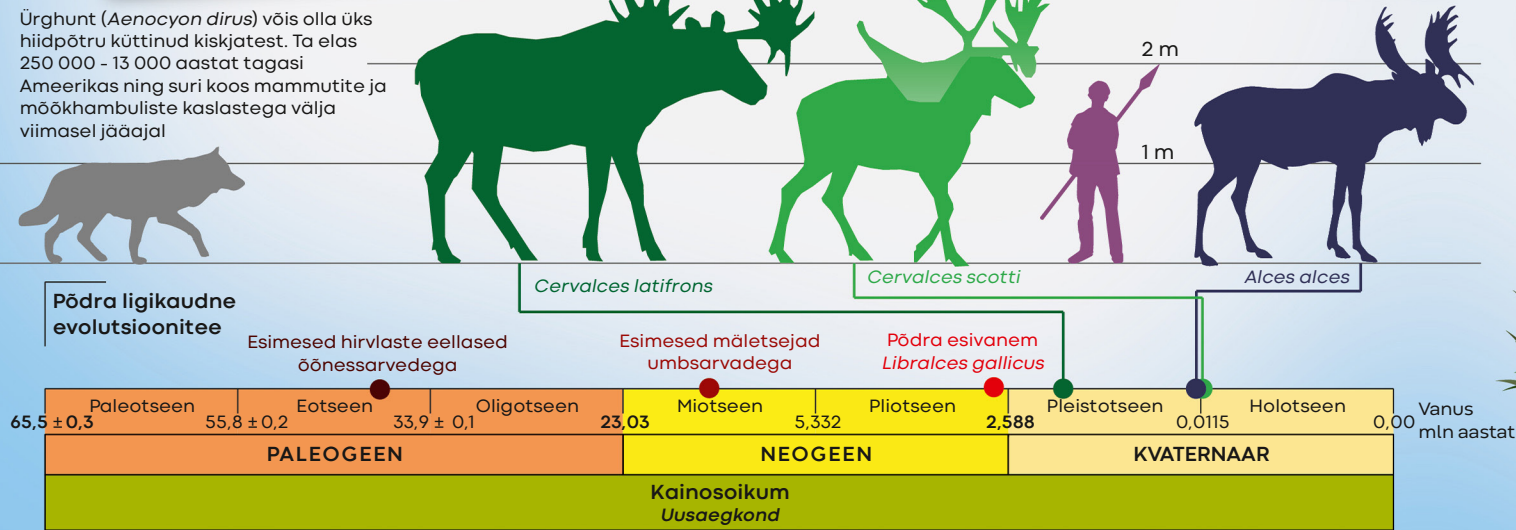
Põhja-ameerika hirvpõder (*Cervales scotti*)

Foto: Matteo De Stefano/MUSE

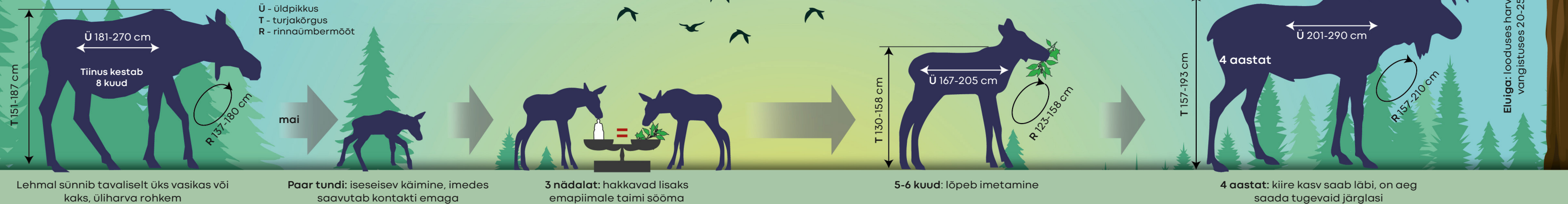
Foto: Dantheman9758 / Wikimedia Commons

Hirvpõder nägi välja nagu põdra ja hirve ristand: pisut suurem, pikemate jalgade ja keerukamate sarvedega. Arvatavasti arenes see liik välja keskpleistotseenis Põhja-Ameerikasse sisse rännanud euraasia hiidpõdra asurkonnast. Hirvpõdra, nagu ka samal ajal elanud teiste megafauna imetajate (karvane ninasarvik, mammut, hiidkobras jt) väljasuremist kliimamuutuste ja elupaikade hävingu tõttu võis kiirendada kütmine.

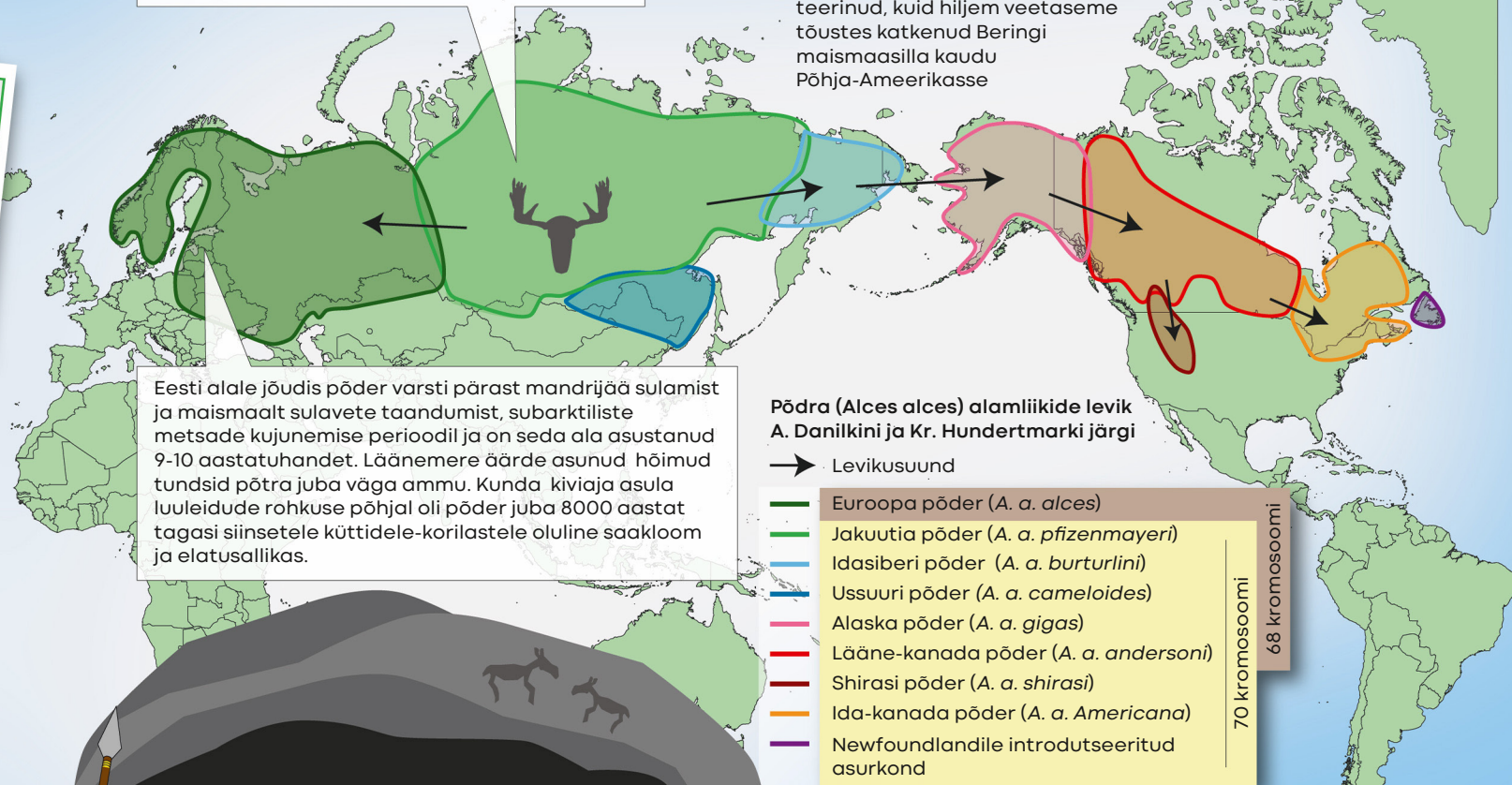
Põdra elutsükkel ja mõõtmed*

*Mõõteandmed on kogunud Eesti metsainstituudi jahindusrühm 1970. kuni 1990. aastail kütitud põtradelt. Eesti põder paistaks kolme või alaska põdra kõrval paari käelaba võrra madalam - umbes nagu meie sügisene mullikas enda ema kõrval.

Esimesed põdra, perekond *Alces*, luuleiud on pärit Euraasiast ja umbes 100 000 – 150 000 aastat vanad. Hilisemate otseste eellaste luuleidude puudumist võib seostada mandrijää kulutustegevuse ja seejärel sulavete toimega.

Kris Hundertmark Alaska ülikoolist jt on teinud geeniuuringute (DNA markerid) järgi kindlaks, et põder levis jääaja järel Siberist lõuna poolt nii läände kui ka itta, ning veel 12 000 - 15 000aastat tagasi eksisteerinud, kuid hiljem veetaseme tõustes katkenud Beringi maismaasilla kaudu Põhja-Ameerikasse

Kiviaegsetel hõimudel on olnud põdra vastu suur austus. Põdra luudest tarbeasjade kõrval on nt Karjalas leitud asulakohtadest ka põdrapeakujulisi amulette ning valgevaala püüdjate paadinadesse kinnitatud põdrapeakujutisi. Luuleidudele lisaks on Skandinaavias, Karjalas ja kaugemalgi säilinud vanu kaljujoonistusi, millel tunneb ära ka põtru.

Põdra toit on puude ja põõsaste võrsed, lehed, okkad ja koor. Suvel sööb ka rohhtaimi, sealhulgas veetaimi, mis on hea naatriumiallikas.

Elavad suure osa aastast üksikuna või väiksemate rühmadena, vasikad aastaseks saamiseni emaga koos. Talve alguses koonduvad väikestesse karjadesse. Üle kuu kestev jooksuaeg algab augusti lõpus, tippaeg jääb septembri teise poole. Pullide võitlus on rängem võrdsete vastaste vahel. Partneri valib lehm. Jooksuajal viljastatakse kuni seitse lehma.